

Між мотивацією і властивостями особистості існує взаємозв'язок: властивості особистості впливають на особливості мотивації, а останні, закріпившись, стають властивостями особистості. Мотиваційне значення можуть мати такі властивості особистості, як рівень домагань, прагнення до успіху або уникнення невдачі, схильність до спілкування з іншими людьми, до співпраці з ними або страх бути неприйнятним, знехтуваним, агресивність (схильність вирішувати конфлікти шляхом використання агресивних дій) [4].

Отже, мотивація до навчання – одна із головних умов реалізації навчально – виховного процесу. Вона не лише сприяє розвитку інтелекту, але і є рушійною силою удосконалення особистості в цілому, важливою умовою реалізації гуманістичної освітньої парадигми. Шкільний предмет біологія, об'єктом якого є жива природа, має широкі можливості для формування пізнавального інтересу учнів, який, в свою чергу є важливим чинником мотивації до процесу навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агапшук С. Мотиваційні дискусії. Для учнів основної школи: [біологія]/ С. Агапшук // Біологія. Шкільний світ. – 2014. - №110. – С.8.
2. Буданова Л. О. Мотивація - ключ до пізнання / Л. О. Буданова. –Х.: Основа, 2011. - 23 с.
3. Глагола І. А. Мотиваційна спрямованість уроків біології / І. А. Глагола,
4. С. С. Фесенко// Біологія. – Харків. – 2004. - №1(49). – С.5.
5. Дзюбо Л. В. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема / Л. В. Дзюбо, Л. І. Гриценко// Психолінгвістика. – 2009. – №4. – С. 33-34.
6. Токарева І. Мотивація навчальної діяльності: матеріали до уроку [біології] / І. Токарева// Біологія. Шкільний світ. – 2011. - №4-5. – С. 16-21.

Борчук М.

Науковий керівник – доц. Барна Л. С.

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

Суспільство не може повноцінно функціонувати без активності людини, його розвиток значною мірою залежить від піднесення активності людини в сфері освіти, навчання. Саме тому питання формування пізнавальної активності особистості є одним з найактуальніших в педагогічній науці та шкільній практиці.

Формування пізнавальної активності особистості тісно пов'язане з вихованням самостійності, ініціативи, сумлінності, сили волі та інших рис характеру людини. Активність як риса людини передбачає перетворення учня на суб'єкт діяльності і його керівництво своїм особистим розвитком з урахуванням загальнолюдських цінностей, вимог суспільства.

Одним із шляхів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів є використання дидактичної гри в навчально-виховному процесі.

Метою статті є вивчення можливостей використання дидактичної гри на уроках біології.

Дидактична гра є одним з головних компонентів динаміки навчального процесу, активізації навчальної діяльності, розвитку самостійності і формуванням широких пізнавальних інтересів у школярів. Вона розвиває творчість, активність, самостійність, захопленість, бажання вчитися і належить одночасно до двох сфер людської діяльності – гри та навчання. Мета дидактичної гри - засвоєння не лише результатів наукового пізнання, системи знань, але й самого алгоритму процесу одержання цих результатів, формування пізнавальної самостійності учня і розвиток його творчих здібностей.

Вивченню питання використання дидактичної гри в навчально-виховному процесі було присвячено ряд досліджень відомих педагогів: Я. А. Коменського, І. Г. Песталоцці, К. Д. Ушинського, А. С. Макаренка, В. А. Сухомлинського. Дидактичні функції, структура і класифікація дидактичних ігор розглядається в роботах Ю. І. Мальваного, Г. К. Селевка, В. М. Булатова та ін. Загальні питання використання дидактичних ігор та деякі умови їхнього ефективного використання в процесі вивчення біології розкриваються у дослідженнях О. С. Огієнка, Г. Ф. Федорця, А. А. Кузнецової, С. В. Чуркової, Е. М. Мінскіна, Т. К. Александрової, Н. І. Лукашкової, Н. П. Анікієвої, тощо.

В структурі дидактичної гри мають бути представлені як відносно самостійні елементи обидва названі види діяльності -- гра і навчання. Кожний з цих елементів має складну організацію, що відображає їх специфіку. Трьома основними компонентами структури дидактичної гри є ігрова модель, на основі якої тільки і може здійснюватися реальна ігрова взаємодія учнів між собою та з педагогом у процесі гри. Ігрова модель є тією ланкою, що поєднує автора дидактичної гри і її учасників.

Одним із найважливіших елементів ігрової моделі є конкретний зміст освіти, чергова порція якого в кожному циклі дидактичної гри є метою навчання й об'єктом засвоєння знань. Зміст освіти втілюється ще в одному компоненті ігрової моделі - дидактичному матеріалі. Два інші елементи ігрової моделі - ігровий кодекс, представлений системою правил і рольових приписів, та ігровий матеріал, що цим кодексом визначається. До складу ігрового матеріалу можуть входити жетони, фішки, ігрові дошки, рулетки, опис правил, ролей, сюжету тощо, через які реалізуються правила гри. Ігровий кодекс і ігровий матеріал цілком підпорядковані змісту освіти, що засвоюється в процесі гри, і обумовлені його складом і специфікою [1].

При організації і проведенні ігор важливо мати на увазі те, що їх використання не зводиться лише до заповнення вільного часу, а вони допомагають вчителю виконувати великі виховні і навчальні задачі. Підбирати ігри треба обдуманно, викладати їх в певній системі і послідовності, з врахуванням того, які саме психологічні властивості і якості вони розвивають. Правильно підібрані і добре організовані ігри сприяють всебічному, гармонійному розвитку школярів, допомагають виробити необхідні в житті і навчанні корисні вміння і навички. За своєю сутністю розвиваючі, пізнавальні ігри повинні сприяти розвитку у дітей мислення, пам'яті, уваги, творчої уяви, здатності до аналізу і синтезу, розвитку конструктивних вмінь і творчості, виховувати в учнів спостережливість, обґрунтованість суджень, звички до самоперевірки, вчити дітей підпорядковувати свої дії поставленій задачі, доводити роботу до кінця [1].

Рольові ігри поділяться за навчальним змістом, пізнавальній діяльності дітей, ігровим діям і правилам, організації і взаємовідносин дітей, за роллю вчителя в організації і проведенні гри. Перераховані ознаки властиві всім іграм, проте, в одних іграх більш значущими виступають одні із ознак в інших – інші.

Ігрові методи багатопланові і кожен з них той чи інший спосіб сприяє виробленню певних навичок, а тому виникає необхідність систематизувати їх для більш диференційованого використання у навчальному процесі.

В педагогічній літературі існують різні точки зору на класифікацію дидактичних ігор. Ю. І. Мальований пропонує свою класифікацію дидактичних ігор, що ґрунтується на ігрових правилах, що переважають в тій чи іншій групі дидактичної гри [2]. Він виділяє три групи ігрових правил: операційні, процесуальні, організаційно-управлінські і на цій основі класифікує дидактичні ігри на три типи:

Результати проведеного анкетування показали, що всі анкетовані вчителі схвалюють ідею використання дидактичних ігор на уроках біології і періодично використовують їх на своїх уроках. Найчастіше використовують дидактичні ігри під час проведення підсумкових, узагальнюючих уроків. Проте 42% вчителів звернули увагу на те, що використання дидактичної гри вимагає значних затрат часу на уроці і на етапі їх підготовки, що призводить до перевантаження вчителя. 54% анкетованих вчителів звернули увагу на недостатнє методичне забезпечення даного виду діяльності, зокрема на відсутність методичних посібників в яких би були зібрані систематизовані відповідно до діючої програми різноманітність дидактичних ігор. Серед найбільш часто використовуваних літературних джерел вчителі вказали журнал "Біологія і хімія в школі".

З метою з'ясування ставлення учнів до досліджуваної проблеми, нами також було проведено анкетування 67 учнів 6-9 класів. Всі анкетовані учні позитивно сприймають використання дидактичних ігор на уроках, стверджують, що такі уроки є цікавими, сприяють згуртуванню учнів класу.

Дидактична гра - це один із головних компонентів динаміки навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності, розвитку самостійності, формування широких пізнавальних інтересів у школярів. Вона належить до двох сфер людської діяльності –

навчання і гри. Кожний з цих елементів має складну організацію, що відображає їх специфіку. Трьома основними компонентами структури дидактичної гри є ігрова модель, на основі якої тільки і може здійснюватися реальна ігрова взаємодія учнів між собою та педагогом, ігрове та навчальне завдання. Тому її можна трактувати як форму навчання, де засвоєння учнями змісту освіти під керівництвом вчителя опосередковано їхньою ігровою взаємодією, що регулюється певними встановленими правилами гри, порядком і режимом.

Уроки біології з використанням дидактичної гри дозволяють відійти від базової моделі, яка найчастіше будується за одним і тим самим шаблоном, допомагають уникнути простої констатації фактів, дають можливість підняти ступінь активності школярів, яка є реакцією на методи і прийоми роботи вчителя, показником педагогічної майстерності.

На основі аналізу літературних джерел ми прийшли до висновку, що дидактичну гру можна розглядати як метод навчання і як окрему форму навчальних занять. Як метод дидактична гра може використовуватись на окремому етапі уроку (наприклад, перевірка домашнього завдання у форму змагання, вікторини, або мандрівка на етапі вивчення нового матеріалу). Використання дидактичної гри як окремої форми навчання перетворює урок на так званий нетрадиційний урок.

На основі аналізу змісту програмового матеріалу, педагогічної та методичної літератури нами запропонований комплекс дидактичних ігор для курсу біології, який передбачає ігри різноманітні за змістом, ступенем складності, характером навчально-пізнавальної діяльності учнів. Згаданий комплекс передбачає використання дидактичних ігор як окремих форм навчальних занять, так і використання елементів дидактичної гри на окремих етапах уроків біології та в якості технології позакласної роботи з біології.

Для ефективного впровадження дидактичної гри в навчально-виховний процес, на нашу думку, необхідно враховувати такі критерії:

- зміст програмового матеріалу;
- реальні можливості дидактичної гри у забезпеченні навчальних, виховних і розвиваючих завдань;
- вікові та індивідуально-типологічні особливості учнів;
- оптимальне поєднання різних видів навчально-пізнавальної діяльності;
- власні можливості вчителя.

На нашу думку, використання дидактичної гри, як форми навчальних занять, є доцільним на уроках з екологічним, систематичним змістом, або на уроках узагальнення і систематизації знань. Дидактичну гру як метод навчання доцільно використовувати на таких етапах уроку: мотивація навчальної діяльності – з метою створення позитивних мотивів учіння; сприймання інформації – для прояву пізнавальної самостійності учнів; закріплення знань – з метою перевірки вмінь учнів застосовувати свої знання на практиці на репродуктивному і творчому рівні. Дидактична гра може успішно використовуватись в якості технології позакласної роботи з біології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. - 2-е изд. / С. Л. Рубинштейн / отв. ред. Е. В. Шорохова. – М.: Педагогика, 1976. – 412 с.
2. Форми навчання в школі. Посібник для вчителя / за ред. Ю. І. Мальованого. – К.: Освіта, 1992. – 113 с.

Сливка Н.

Наковий керівник – доц. Волошин О.С.

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ І ПСИХОМОТОРНИХ РЕАКЦІЙ В ОСІБ З РІЗНИМ РІВНЕМ ІНДЕКСУ РУФ'Є

Дослідження психофізіологічних особливостей людини в наш час отримало інтенсивний розвиток з теоретико-фундаментальних, методичних і прикладних позицій. Основне значення для оцінювання психофізіологічного статусу має дослідження нейродинамічних і психомоторних властивостей індивіда як найбільш природних і стабільних в онтогенезі якостей людини [4].

Психофізіологічна діагностика базується на тому положенні, що властивості нервових